

Domonkos László

Pityu bácsi, a bóher

A stáb már délelőtt megérkezett a határon túli, jóformán színmagyar városkába. Nem először jártak itt, a megszokott, jól ismert helyeket, embereket és italokat keresték, vidámak voltak, kiegyensúlyozottak és magabiztosak, mint akiknek túl sok újat már nem nyújthat semmi itteni. Kényelmesen, ráérősen kezdték intézgetni a már előre megbeszélte találkozásokat, Zsuzsi, a rámenős és ragyogóan főző egykori alpolgármester asszony, Rehák Pisti meg a párja a kiváló birspálinkájukkal, Zoli, az igen intellektuális filmkritikus és a többiek.

A társaság most is a főtéri pizzériában vert tanyát, a kedvelt törzsvenedégek jóleső elégedettségének derűs nyugalmaival, kiegészülve azokkal az alkalmi helybéliekkel, akik valamelyik oszlopos tag köréhez tartozván szívesen és gyorsan csapódtak a fővárosi filmesekhez: a szerkesztő nagyszüleinek itteni származása, Miki, az operatőr csöndes szerénységében is vonzó karaktere, vagy a technikus Imi kackiás bajuszának bohém handabandázása egyaránt megbízható vonzerőt jelentett.

Pityu bácsit az egyöntetű tisztelet és egyféle fura, az egzotikumnak és a megváltoztathatatlan idegenségnek kijáró borzongás távolságtartó aurája egyszerre fonta körbe, egészen sajátos abroncsként övezve a prófétai küllemű, idős, hófehér szakállas, hosszúhajú férfit, nyakában a nagy

Dávid-csillaggal, mögötte a kisváros összesúgó mitológiájával: valaha, a magyar világban bóher volt, a pesti rab-biképző növendéke, édesapja valahol Németországban végezte, ő megúsza valahogy, hazakerült. Rehákék mesélték, hogy már a kommunista időkben is a diákszínjátszás meg a magyar drámairodalom szerelmese volt, egyedül élt egy aprócska kültelki házban, de a kisváros minden valamirevaló eseményén, rendezvényén mindig, mindenhol ott volt, imádta magát fontosnak, nélkülözhetetlennek érezni és éreztetni, igaz, igyekezett is tenni ezért ezt-azt, de Pityu bácsira kicsit a jó szándékú ütődöttek enyhén megbocsájtó, nagyvonalú gyengédségével tekintettek, de – Gábor, a stábvezető éles szemével észrevette – alighanem a számára legfontosabbal: az elismerő tekintéllyel bizony mintha adósai maradtak volna. Mindenesetre Pityu bácsi most is ott volt, éppen úgy, mint máskor, Zsuzsi a maga módján kezelte is kicsit, mint ahogy a rakoncátlan és már enyhén demens nagyapját kezeli az ember lánya, Zoli olykor leereszkedően feléje fordult valamelyik komolyabb érve, szempontja vagy következtetése kimondatván. Pityu bácsi láthatóan élvezte a társaságot, sokáig velük maradt, és azon sem csodálkozott senki, hogy másnap délelőtt, az első forgatási helyszínen, Rehákék udvarán is megjelent. A megszokott egykedvűséggel fogadták.

Gábor akkor lepődött meg kicsit, mikor a készülődés – a beállítások, a kamera, a lámpák előkészítése – közben az egykori bóher udvariasan bár, de igen határozottan félrevonta és fojtott hangon arra kérte, ugyan fontolják meg, nem lehetne-e róla, az ő itteni életéről vagy annak legalább egy-két szeletéről egy rövidebb kis anyagot forgatni, „megbeszelnénk, kigondolnánk, mit és hogyan, milyen szempontból és milyen apropóból, hogyan és...” Gáboron szinte rögtön átfutott: nem is olyan rossz ötlet, de eredendő bizonytalanságát szinte azonnal igyekezett megosztani a jóval idősebb és tapasztaltabb Mikivel. „Meglátjuk, Pityu bácsi”, tolta félre az öreget, és már sietett is oda az operatőrhöz, a többiekől felemelt kézzel elnézést kért, és már vonszolta is amazt az udvar túlsó végébe. „Miért is ne”, motyogta maga elé lassan Miki, mindig vidám, jóságos szürke szemét lesütve.

Pityu bácsi nem a budapesti bóher-évekről, nem is a háborúról meg annak következményeiről, hanem a

diákszínjátszás rejtjelmeiről mesélt hosszasan, a rejtelmes szegénységből eléje került még rejtelmesebb fiatal tehetségekről, a váratlanul gyönyörű arcú fiatal fiúkról és lányokról, hangulatos, nagyhatású előadásokról, apróbb rendezési meg enyhén pedagógikus műhelytitok-félékről és a kisváros, a csend szépséges kisvárosának sajátos hangulatairól, folyóparttal és lírai drámarészletekkel, többnyire – Gábor és Miki számára egyértelműen meglepő módon – igen összefogottan és átélten. Mikor leálltak és mielőtt Gábor elégedetten megköszönhette volna, Pityu bácsi hirtelen felemelte a karját, elnézést kért, „valamit még a legvégére mindenképpen szeretnék hozzáfűzni”.

Imi ugyan már a „lebont”-nál tartott, Miki is már kapcsolt ki mindent, de Gábor intett. Két perc és Miki halk hangja: „forog”. Pityu bácsi felemelte a fejét: „Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország fel-támadásában.”